

El llenguatge

El Roine passa per Lió

13/III/1978

Com n'hem de dir, en català, del riu que ve de Ginebra, travessa les terres de Provença i desemboca al Mediterrani? N'hem de dir el Roine. I de la ciutat que s'alça a la confluència dels rius Roine i Saona? Doncs, n'hem de dir Lió.

El criteri que presideix la forma que han de revestir, en un text escrit en una determinada llengua —el català, per exemple—, els noms de lloc corresponents a altres àrees lingüístiques, ha estat repetidament exposat i obeeix a la lògica més estricta. Tanmateix, no sembla que tothom en tingui notícia i, per tant, que l'hagi adoptat. Ara mateix acabem de veure en sengles textos escrits en català, el nom del gran riu de Provença escrit segons la forma del francès, «Rhône», i el de la coneguda ciutat del nord d'Itàlia, transcrit amb la forma del castellà, «Turin». Per què? Segurament per pura rutina.

Hom convé, doncs, segons el criteri a què ens hem referit, a respectar, com a norma general, la forma original i autèntica dels noms de lloc d'altres zones lingüístiques, sempre, naturalment, que tinguin el mateix alfabet. Si no, els problemes de transcripció ja són molt delicats. Però cal tenir en compte que cada llengua posseeix una bona sèrie de noms de lloc d'altres països, usats secularment, amb una forma pròpia, que és lícit i preceptiu de mantenir. Les circumstàncies geogràfiques i històriques —veïnatge, contactes més o menys directes, etc.— solen justificar aquest fet. Així, en català, posem formes com ara Nàpols, Forlì, Milà, Marsella, Bordeus, Carcassona, Londres, Saragossa, Osca, etc, que no són adaptacions arbitràries ni catalanitzacions forçades, sinó formes que ja apareixen als nostres textos medievals, i —si no totes, la majoria— tradicionalment i unànimement usades en la llengua parlada. Seria un disbarat intentar traduir o adaptar noms com, p. e., la Jungfrau o Buenos Aires, però no ens hem d'estar de servir-nos d'aquelles formes que ja posem, tant més si les que hi entren en concurrència «Rhône», «Turin» no són pas les realment autèntiques originals.

Albert Jané